

Ключевые слова: эстетическое воспитание, построение мира, уважение, общине, творчество.

Bovt Alona Yuriivna – Postgraduate student of the Chair of Pedagogics, Translator of the International Projects and Programs Department of Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: alena-bovt@yandex.ua

Бовт Альона Юрїївна – аспірант кафедри педагогіки, перекладач відділу міжнародних проєктів і програм Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк, Україна). E-mail: alena-bovt@yandex.ua

УДК 37.091.12:27:005.336.2

ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ЕТИКИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

О. П. Бодик, Л. Д. Рибалка

У статті доводиться важливість упровадження курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах Донецчини для забезпечення духовної безпеки дітей та учнівської молоді регіону; визначаються фактори, що перешкоджають поширенню цих курсів; аналізуються можливості подолання проблеми дефіциту педагогічних кадрів через проведення курсів підвищення кваліфікації для вчителів християнської етики у системі безперервної професійної освіти.

Ключові слова: курси духовно-морального спрямування, безперервна освіта, курси підвищення кваліфікації, дистанційна, очно-заочні форми освіти.

Постійні зміни, суспільні перетворення є суттєвою рисою життя людства XXI століття. Ці перетворення, що відбуваються на тлі широкого впровадження в повсякденне життя новітніх технологій (інформаційних, біотехнологій), швидкого знецінення знань і професійних навичок, отриманих декілька років тому, приводять до ревізії парадигми людського існування. Перегляд традиційної ціннісної системи створює певну загрозу, адже саме цінності та відповідні орієнтації є тією ланкою, що забезпечують стійкість як особистості зокрема, так і суспільства в цілому. В Україні ця

загроза значно підсилюється через конфлікт на Сході України, що триває з 2014 року. Його виникнення засвідчило наявність аномії – руйнування ціннісно-нормативної системи значної частини мешканців Донецької та Луганської областей, – в умовах якої порушується звичний механізм адаптації – пристосування поведінки до соціальних норм, що з особливою силою впливає на представників молодого покоління. Стикаючись із відсутністю чітких соціально-ціннісних орієнтирів, вони переживають стан невизначеності, деморалізованості, ціннісної дезорієнтації.

Подолання зазначених негативних тенденцій є можливим за умови об'єднання зусиль усіх верств українського суспільства, передусім, педагогічної спільноти. Адже саме у шкільному віці відбувається формування особистості, її ціннісних орієнтацій. Вони утворюють «вісь» свідомості людини, дозволяють відрізнити позитивне від негативного в навколишньому світі, вирішити проблему вибору [1, с. 28].

Невипадково, що у Концептуальних засадах реформування середньої освіти «Нова українська школа», де пояснюється ідеологія змін, які реалізовуватимуться згідно з проєктом базового закону «Про освіту», увага науково-педагогічних, педагогічних працівників акцентується на необхідності виховання дітей та учнівської молоді на цінностях: «Найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє та не поділяє загальнолюдські цінності» [2, с. 21]. У Концептуальних засадах зазначається, що виховний процес має орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови та культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність) цінності [2, с. 21].

Духовна безпека дітей та учнівської молоді Донецчини залежить від того, чи навчаються вони у сім'ї, школі поважати життя (своє та інших людей), турбуватися про них. Сьогодні новому поколінню необхідні не тільки наукові знання, але й стриманість і поміркованість, терпіння, самовладання, прагнення не пливти за течією життя з усіма його проявами зла та насильства, бажання «піднятися» над таким існуванням, щоб жити за законами правди та добра. Тому вважаємо, що одним із дійових засобів подолання ціннісної дезорієнтації дітей та учнівської молоді Донецчини є духовно-моральне виховання, пропагування християнських духовних цінностей, які є невіддільною частиною духовного світу українського

народу, його генетичним кодом. Вони відіграють роль ланки, що поєднує загальнолюдські та національні аспекти виховання.

Усна й писемна творчість українського народу, його мистецтво, мова впродовж століть вбирали у себе елементи загальнолюдської культури, її цінності та ідеали через християнську традицію. Згадаємо, що першою оригінальною літературною пам'яткою Русі – України було «Слово про закон і благодать» Іларіона Київського, а вшанування українського війська за історичною традицією пов'язане зі святом Покрови Пресвятої Богородиці. Вважаємо надзвичайно важливим, що значна роль морально-духовного виховання у формуванні особистості та організації національно-патріотичного виховання закріплено у Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, затвердженої Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 [3]. Згідно з цим нормативно-правовим документом упровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування є одним із напрямків реалізації мети Стратегії, підґрунтям для національно-патріотичного виховання.

Проте слід зазначити, що практика викладання курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах Донецької області є недостатньо розповсюдженою. За статистичними даними у 2015-2016 навчальному році кількість шкіл, охоплених таким викладанням, складала 14,3 % від загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів Донецької області. Кількість учнів, які відвідували уроки християнської етики, була ще меншою (4,3 % від загальної кількості).

У Донецькій області відсутні школи, що використовують Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання та вивченням етики чи курсів духовно-морального спрямування, згідно з якими такі курси включені до інваріантної складової (додаток 13 до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.04.2012 № 409 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.05.2014 № 664).

Віднесення курсів духовно-морального спрямування виключно до варіативної складової навчального навантаження означає: щоб у школі проводилися заняття з християнської етики, потрібна спільна згода педагогічного колективу та батьків учнів. Факторами, які перешкоджають досягнення такої згоди, вважаємо, по-перше, об'єктивні чинники:

– у Донецькій області проживають представники різних етносів, культур, серед яких значна кількість не є християнами за вірою (мусульмани, юдеї та ін.);

– за радянські часи в регіоні йшли процеси атеїзації, що охопили значну частину населення.

Педагоги та батьки учнів виховувалися у сім'ях і школах, де панувала комуністична ідеологія. Досить важко отримати від батьків письмову згоду на відвідування їхніми дітьми уроків курсів духовно-морального спрямування. Проте, якщо вести серед батьківської спільноти роботу з пропагування християнських моральних цінностей, ситуація змінюється на краще. Це доводить досвід загальноосвітніх навчальних закладів Донецької області, де робота з духовно-морального виховання особистості ефективно проводиться й на уроках курсів духовно-морального спрямування, й у позаурочний час (Краматорська загальноосвітня школа I-III ступенів № 22 з профільним навчанням Краматорської міської ради, Долинська загальноосвітня школа I-III ступенів Слов'янської районної ради, навчально-виховний комплекс № 1 Покровської міської ради Донецької області та ін.). У зазначених навчальних закладах працюють педагоги, які мають високий рівень професійної компетентності та велике бажання допомогти учням в їхньому духовному зростанні. Приклад таких учителів говорить, що широке упровадження курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах Донеччини стане можливим, якщо вирішити проблему дефіциту кадрів учителів християнської етики, що існує в регіоні. Згідно з державними вимогами викладати курси духовно-морального спрямування може людина високих моральних якостей, яка має вищу педагогічну освіту, пройшла відповідну курсову перепідготовку. За інформацією, поданою методичними службами управління (відділів) освіти, у 2015-2016 навчальному році кількість учителів, які відповідають цим вимогам і викладають курси духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах Донецької області, дорівнювала всього 109 особам.

Отже, нагальною потребою організації духовно-морального виховання дітей та учнівської молоді Донеччини стало подальше удосконалення системи неперервної педагогічної освіти в регіоні, підвищення кваліфікації вчителів курсів духовно-морального спрямування на базі Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (далі – Донецький облППО).

Вирішуючи проблему дефіциту кадрів учителів курсів духовно-морального спрямування, працівники інституту спиралися на наукові дослідження, які умовно можна розподілити на дві групи. По-перше, це публікації, де розкривається сутність і розвиток системи неперервної педагогічної освіти (В. Бондар, Л. Даниленко, С. Крисюк, В. Маслов,

В. Мельник, В. Олійник, Н. Протасова, В. Пуцов, А. Чміль) [4]. По-друге, це праці, присвячені взаємодії сучасної педагогіки та релігії (М. Євтух, Т. Тхоржевська), використанню християнської етики як ефективного засобу виховання (В. Зеньковський, М. Мельничук), особливостям підготовки вчителів курсів духовно-морального спрямування (І. Сіданіч, А. Твердохліб) [5; 6; 7].

Проте аналіз сучасної практики професійної освіти педагогічних кадрів у нашій країні дозволяє виділити в її розвитку тенденцію до регіоналізації, що припускає послідовну орієнтацію відповідних установ, послуг і освітніх програм на комплексний соціально-економічний розвиток регіону, місцеві запити населення [8, с. 16]. Тому, попри значні здобутки, накопичені у педагогічній науці, проблема розвитку професійної компетентності вчителів курсів духовно-морального спрямування залишається актуальною та вимагає додаткових пошуків і досліджень.

У Донецькому облІППО накопичений досвід проектування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників регіону в контексті стратегії «навчання впродовж життя», створено багаторівневу циклічну систему неперервної педагогічної освіти, що поєднує курсове підвищення кваліфікації з міжтестатійним циклом (науково-методичний супровід міжкурсової самоосвітньої діяльності педагогів) [9, с. 34]. Постійно проводяться маркетингові дослідження щодо вимог, запитів (пропозицій) та очікувань педагогічних працівників. Ці дослідження сприяли усвідомленню того, що в умовах складної ситуації в регіоні педагогі, зокрема вчителів курсів духовно-морального спрямування, почали віддавати перевагу дистанційним курсам підвищення кваліфікації. У 2015-2016 роках це дозволяло слухачам, не наражаючись на небезпеку, не втрачаючи час і кошти на переїзд і проживання в гуртожитку, отримати сучасну науково-практичну фахову інформацію та опрацювати її під тьюторським супроводом. Тому вчителям курсів духовно-морального спрямування було запропоновано очно-дистанційні інтегровані курси за темою «Розвиток критичного мислення учнів засобами шкільної суспільствознавчої освіти» (березень-жовтень 2015 року), «Забезпечення якості суспільствознавчої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти (освітня галузь «Суспільствознавство»))» (лютий-червень 2016 року) [10, с. 94]. За програмою цих курсів на інтеграцію «Етика. Курси духовно-морального спрямування» виділялося 36 академічних годин навчальних занять і самостійної роботи.

Для того, щоб забезпечити високу якість проведення курсів підвищення кваліфікації, науково-педагогічними співробітниками Донецького облІППО було розроблено змістовні модулі «Віра в житті людини. Внесок видатних релігійних діячів у формування духовно-моральної спадщини»; «Інноваційні підходи до викладання предметів філософсько-етичного циклу»; «Особливості викладання курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах» та ін.

До проведення курсів духовно-морального спрямування залучалися педагоги-практики, автори перспективного педагогічного досвіду викладання курсів духовно-морального спрямування. Наприклад, Павлова О. В., учитель курсів духовно-морального спрямування комунального закладу «Маріупольська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 18 Маріупольської міської ради Донецької області», лауреат VIII Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування», запропонувала слухачам змістовний модуль «Формування поведінкових умінь школярів засобами християнської етики».

Але, не зважаючи на певні переваги дистанційної форми проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів духовно-морального спрямування, виявилось, що вона має й істотні недоліки. По-перше, в умовах складної ситуації в регіоні досить часто виникають проблеми з Інтернетом. По-друге, робота на платформі *Moodle* вимагає знання ПК на рівні активного користувача, що ускладнювало проходження курсів для деяких учителів християнської етики (особливо похилого віку). Також слухачі курсів підвищення кваліфікації – учителі курсів духовно-морального спрямування – висловлювали незадоволення через перевантаженість, викликану необхідністю виконувати службові обов'язки та водночас працювати на дистанції.

Своєрідною перевіркою ефективності очної та дистанційної форм курсової перепідготовки вчителів християнської етики стало проведення занять для педагогічних працівників опорних шкіл «*Hub School* – школа з європейським рівнем якості освіти» у жовтні – грудні 2016 року. Мета, яка реалізовувалася під час цих заходів, була досить складною. Адже більшість педагогів, які висловили бажання викладати курси духовно-морального спрямування у наступному 2017-2018 навчальному році в опорних школах Донеччини, не мали досвіду проведення уроків християнської етики. Усі вчителі, безперечно, мали позитивну мотивацію, усвідомлювали необхідність популяризації християнських духовних цінностей, проповіді любові до ближнього серед дітей та учнівської молоді Донеччини, але не

знали змісту навчальних програм, підручників курсів духовно-морального спрямування; не мали практичних навичок організації навчально-виховного процесу на уроках християнської етики. Очевидно, ці фактори вплинули на те, що найбільш високо слухачі курсів «*Hub School* – школа з європейським рівнем якості освіти» оцінили навчальні заняття в очному форматі, а саме, практикуми з курсів духовно-морального спрямування «Біблійна історія та християнська етика», «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі». Адже під час практикумів здійснювалося моделювання уроків християнської етики, отримувалися практичні навички впровадження проблемно-діалогічного методу навчання, навчальних ігор, елементів технології розвитку критичного мислення.

Високу оцінку слухачів курсів «*Hub School* – школа з європейським рівнем якості освіти» також отримали навчальні заняття з елементами тренінгів «Розвиток творчих здібностей учнів у процесі вивчення етики як засіб формування успішної особистості», «Синдром професійного вигорання: як зберегти психоемоційне здоров'я педагогічного працівника». За думкою слухачів курсів, участь у тренінгах, опанування певними способами збереження психологічного здоров'я (трансформація негативних думок і переконань та ін.) дозволяє педагогам стати справжніми лікарями душ своїх учнів та їхніх батьків.

Взагалі, проведення курсів «*Hub School* – школа з європейським рівнем якості освіти», зустрічі слухачів із представниками департаменту освіти і науки Донецької облдержадміністрації позитивно вплинули на ситуацію з упровадженням християнської етики у шкільну практику Донеччини. Учителі курсів духовно-морального спрямування переконалися, що знайдуть підтримку у справі пропагування духовних християнських цінностей серед дітей та учнівської молоді регіону. У свою чергу, співвіднесення даних опитування слухачів курсів «*Hub School* – школа з європейським рівнем якості освіти» з результатами маркетингових досліджень щодо очікувань інших педагогічних працівників області спонукало керівництво Донецького облППО до таких кроків:

– у 2017 році тематично-проблемні курси підвищення кваліфікації проводяться виключно для категорії «учителі етики, курсів духовно-морального спрямування»;

– під час них апробується очно-заочна форма навчання, яка дозволяє поєднати лекції, тренінги, практикуми в очному форматі із самоосвітньою діяльністю слухачів курсів; виїзними семінарами з метою розповсюдження передового педагогічного досвіду.

Слід зазначити, що багаторівнева циклічна система неперервної педагогічної освіти, створена у Донецькій області, поєднує курсове підвищення кваліфікації з міжквартальним циклом (науково-методичний супровід самоосвітньої діяльності педагогів, організація їх участі в міжкурсових заходах) [9, с. 34], організованим Донецьким облППО для вчителів курсів духовно-морального спрямування у 2016 році, спрямована на ознайомлення, вивчення та розповсюдження передового педагогічного досвіду, що розглядається сучасними дидактами як передумова розвитку нової галузі педагогіки – педагогічної інноватики [9, с. 38]. Саме передовий педагогічний досвід викладання християнської етики у школах м. Краматорська, Маріуполя, Покровська, Слов'янського району може стати прогностичним орієнтиром щодо модернізації духовно-морального виховання дітей та учнівської молоді Донеччини. Цей перспективний досвід поширювався шляхом виступів його авторів під час II обласної науково-практичної конференції «Досягнення та виклики національно-патріотичного виховання в регіоні», м. Краматорськ, жовтень 2016 р. (діяльність освітньо-тренінгового порталу «Мандрівка до серця: упровадження курсів духовно-морального спрямування як підґрунтя національно-патріотичного виховання»); семінарів-практикумів, педагогічних студій «Формування системи цінностей учнів основної школи засобами навчальних курсів духовно-морального спрямування», м. Маріуполь, березень 2016 року [10, с. 95]; «Духовно-моральне виховання школярів у загальноосвітніх навчальних закладах Покровської міської ради Донецької області: досвід і шляхи вдосконалення», м. Покровськ, грудень 2016 року; «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на культурно-історичних християнських цінностях українського народу», м. Краматорськ, лютий 2017 року.

Учителі курсів духовно-морального спрямування долучаються до підготовки та проведення обласного конкурсу благодійницьких проектів до Дня святого Миколая, який за традицією проводиться освітянами Донеччини у грудні [10, с. 95]; квест-гри «Мудрість Господня» напередодні Стрітіння; конкурсу читців «Пасхалія». Під час цих заходів педагоги опановують ігрові методики, які є дієвим засобом зробити привабливими уроки курсів духовно-морального спрямування для дітей молодшого шкільного, раннього підліткового віку. Можливості застосування дослідницького методу навчання, моделі навчання у дискусії в роботі з учнівською молоддю розкриваються під час підготовки старшокласників до участі в Борисоглібських історико-культурологічних читаннях, дитячій конференції «Кожна наука – сходинок до Бога».

Важливим фактором підвищення фахової майстерності, розвитку творчої ініціативи педагогів є ознайомлення з передовим педагогічним досвідом викладання курсів духовно-морального спрямування у загальноосвітніх навчальних закладах інших регіонів України. Під час проведення педагогічної студії у березні 2016 року на базі Маріупольського міського науково-методичного центру був презентований перспективний педагогічний досвід викладання курсу «Біблійна історія та християнська етика» у загальноосвітніх навчальних закладах м. Біла Церква (Київська обл.). Свої творчі знахідки представила А.М. Сливка, учитель християнської етики Білоцерківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 21 Київської області [10, с. 95]. У серпні 2016 року під час навчально-реабілітаційного тренінгового курсу для вчителів і батьків зі Сходу України 35 педагогічних працівників навчальних закладів Донеччини отримали можливість ознайомитися з досвідом роботи з батьками Київської християнської асоціації «Алетея», методичними наробками авторської школи «Тривіта» – навчально-виховного закладу І-ІІІ ступеня духовно-морального спрямування Львівської міської ради. Кредо педагогів Львову та Києва – «Учні, учителі, батьки повинні вчитися все життя, вчитися разом, щоб жити в любові з Богом, один з одним, у своїй сім'ї, у своєму місті, у своїй країні та зі всім світом» – набуває на сході України надзвичайної актуальності.

Отже, пропагування християнських цінностей, що здійснюється під час уроків християнської етики, є дієвим засобом запобігання ціннісній дезорієнтації дітей та учнівської молоді Донеччини, сприяє забезпеченню їхньої духовної безпеки. Проте подальшому впровадженню курсів духовно-морального спрямування заважає дефіцит педагогічних працівників відповідного фаху. З метою вирішення цієї проблеми колективом Донецького облППО були здійснені заходи з удосконалення форм проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів курсів духовно-морального спрямування; організації для них міжкурсових заходів – педагогічних студій, фестивалів тощо. Учителі християнської етики отримали можливість пройти перепідготовку на очно-дистанційних, дистанційних інтегрованих курсах. Перевагами цієї форми є значна економія коштів слухачів на проїзд і проживання; безпечні умови проходження курсів. У 2017 році апробується очно-заочна форма проходження курсової перепідготовки вчителями курсів духовно-морального спрямування, яка дозволяє залучати їх до участі у тренінгах, практикумах, виїзних семінарах із розповсюдження передового педагогічного досвіду. Доцільність застосування саме такої форми

перепідготовки довели курси «Hub School – школа з європейським рівнем якості освіти» для працівників опорних шкіл області, які будуть викладати курси духовно-морального спрямування у 2017-2018 навчальному році.

Література

1. Коберник Л. О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості [Текст] / Л. О. Коберник // Наука і освіта. – 2008. – № 4-5. – С. 28-33.
2. Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа» [Електронний ресурс] / упорядн. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Кашанікова та ін., за заг. ред. М. Грищенка. – К., 2016. – Режим доступу: mon.gov.ua/Новини/202016/08/17/mon.pdf. – Назва з екрана.
3. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки: Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>. – Назва з екрана.
4. Післядипломна педагогічна освіта України: сучасність і перспективи розвитку [Текст]: наук.-метод. посібник / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. – К.: Міленіум, 2005. – 230 с.
5. Кислашко О. П. Християнська етика [Текст]: навч. посіб. / О. П. Кислашко, І. Л. Сіданіч. – К.: Духовна вісь, 2015. – 510 с.
6. Сіданіч І. Л. Теоретико-педагогічні аспекти духовно-морального виховання дітей у вітчизняній школі ХХ століття [Текст] / І. Л. Сіданіч // Духовність особистості. – 2013. – Вип. 5. – С. 186-198.
7. Твердохліб А. Особливості підготовки фахівця з викладання навчального курсу «Християнська етика» [Текст] / А. Твердохліб // Збірник наукових праць ПДПУ ім. В. Г. Короленка. – Полтава: ПДПУ, 2011 – Вип. 3. – С. 64-67.
8. Бодик О. П. Формування управлінської компетенції керівника школи в системі підвищення кваліфікації [Текст] / О. П. Бодик // Вчити – значить вселяти надію. Освітній дороговказ на 2016-2017 навчальний рік. – Слов'янськ: «Витоки», 2016. – С. 12-16.
9. Макаренко С. І. Регіональна освіта: інновації – моніторинг – якість [Текст] / С. І. Макаренко // Нові часи нового прагнуть слова. – Слов'янськ: «Витоки», 2015. – С. 33-42.
10. Рибалка Л. Д. Де немає любові – там немає істини [Текст] / Л. Д. Рибалка // Вчити – значить вселяти надію. Освітній дороговказ на 2016-2017 навчальний рік. – Слов'янськ: «Витоки», 2016. – С. 94-97.

ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ ХРИСТИАНСКОЙ ЭТИКИ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

О. П. Бодик, Л. Д. Рыбалка

В статье обосновывается важность внедрения курсов духовно-морального направления в общеобразовательных учебных заведениях Донеччины для

обеспечения духовной безопасности детей и ученической молодежи региона; выделяются факторы, которые препятствуют распространению этих курсов; анализируются возможности преодоления проблемы дефицита педагогических кадров путем проведения курсов повышения квалификации для учителей христианской этики в системе непрерывного профессионального образования.

Ключевые слова: курсы духовно-морального направления, непрерывное образование, курсы повышения квалификации, дистанционная, очно-заочная форма образования.

INCREASING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHER OF CHRISTIAN ETHICS: A REGIONAL ASPECT

O. P. Bodik, L. D. Rybalka

The article substantiates the importance of introducing courses of spiritual and moral direction in the general educational institutions of the Donetsk region to ensure the spiritual security of the children and pupils of the region; the factors that prevent implementation of the above mentioned courses are singled out; the possibilities of overcoming the deficit of pedagogical cadres through training courses for teachers of Christian ethics in the system of continuous professional education are analyzed.

Key words: *Courses of spiritual and moral direction, lifelong education, advanced training courses, distance education, full-time and part-time education.*

Бодик Остап Петрович – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. ректора Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: rector@ippo.dn.ua

Bodyk Ostap Petrovich – PhD in Philology, Associate Professor, Acting Rector of Donetsk Regional Institute of Postgraduate Education (Slaviansk, Ukraine). E-mail: rector@ippo.dn.ua

Рибалка Людмила Дмитрівна – методист відділу суспільних дисциплін Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: ribalka@ippo.dn.ua

Rybalka Lyudmila Dmytrivna - Methodist at Social Sciences Department of the Donetsk Regional Institute of Postgraduate Education (Slaviansk, Ukraine). E-mail: ribalka@ippo.dn.ua